

Příběh česko-německého smířování na Bruntálsku

Roman Hota (email: roman.hota@gmail.com)

1. Úvod

Přijždím z Bruntálu (severní Morava), Freudenthalu – Údolí Radosti, abych Vám vyprávěl příběh. Je to příběh o smířování se Čechů a sudetských Němců na Bruntálsku. Mým přáním je, aby tento příběh byl pro nás nejen povzbuzením, ale zároveň i motivací či inspirací pro budování dobrých vzájemných česko-německých vztahů.

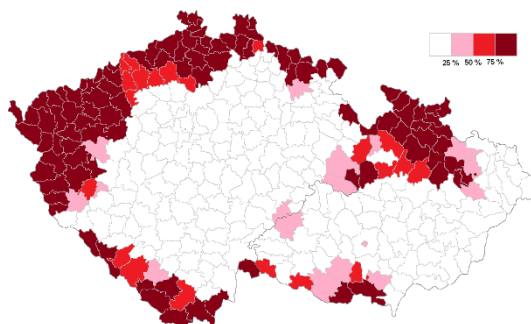
2. Stručná historie Bruntálu + odsun Němců a jeho důsledky

Bruntál byl založen v roce 1213. Podobně jako v ostatních pohraničních regionech i zdejší kraj osídlovali němečtí osadníci. Jak víme, vzájemné soužití těchto dvou národů probíhalo až do 19. stol. bez větších problémů. Pak během národního obrození to začalo skřípat – každý chtěl prosadit to své a sílily nacionalistické tendence na obou stranách. A pak už to známe – rok 1918 - vznik ČSR a ignorace německé „menšiny“ čítající 3 mil. obyvatel. V 1938 se to otočilo, no a po válce pak přišla na řadu pomsta Čechů – odsun, přesněji řečeno vyhnání sudetských Němců. Na Bruntálsku žilo v té době 90% německého obyvatelstva, v samotném městě Bruntál se udává až 97%. V Bruntále vzniklo hned několik internačních a koncentračních táborů pro Němce. Je doložené, že min. v jednom z nich, bývalých kasárnách na Jesenické ulici (naproti domu, kde bydlíme) došlo ke dvěma a pak ke dvaceti popravám náhodných mužů za údajný atentát na českého vojáka.

První transport divokého odsunu byl z Bruntálu vypraven 12. 7. 1945. V roce 1946 pak během osmi měsíců od února do října v rámci tzv. organizovaného řádného odsunu bylo z Bruntálu vypraveno 30 transportů s téměř 35.000 Němci.

Položil jsem si otázku, může mít toto násilné vyhnání a vraždy původních obyvatel nějaký vliv na náš region až do dnešního dne? Dnes je více, než 70 let po válce. Není to dostatečná doba na to, aby se věci tak nějak samy vstřebaly a pročistily?

Jednou z odpovědí na tyto otázky mi byly statistiky některých jevů v naší zemi. A tak jsem zjistil, že v pohraničních oblastech, tedy bývalých Sudetech je do dnešního dne menší hustota obyvatel, větší nezaměstnanost, nižší úroveň vzdělání, nižší účast ve volbách, ale také více rozvodů, více dětí narozených mimo manželství, více potratů, větší kriminalita a s tím vším související také větší sekularizace. Když se díváte na ty statistické mapy, jako by to pořád kopírovalo hranici bývalých Sudet. Je tedy více než zřejmé, že poválečné události mají dalekosáhlý vliv na současný stav obyvatelstva a prosperitu regionu, a to dost velký.

Podíl německého obyvatelstva v ČSR v roce 1930

3. Pohled z Boží perspektivy

Jak už jsem zmínil v úvodu, jsem člověk věřící, následuji učení Ježíše Krista a počítám s duchovním řádem a uplatněním Božích zákonů setby a žně na tomto světě, proto mně taky zajímal pohled na vyhnání Němců právě z této duchovní perspektivy.

- Území, kde v minulosti docházelo ke krveprolití a bezpráví je z duchovního (biblického) pohledu touto vinou zatíženo a přináší jakési „prokletí“ (nezdar). Žalmy 9:13 **„Za prolitou krev k odpovědnosti volá, pamatuje na ni, na úpění ponížených nezapomněl.“**
- Pán Bůh nenávidí toho, kdo přikrývá násilí: Malachiáš 2:16 **„Neboť nenávidím propuštění, praví Hospodin, Bůh Izraele, a toho, kdo přikrývá násilí na svém oděvu, praví Hospodin zástupů. Mějte se na pozoru ve svém duchu a nebuďte nevěrní.“** Ukrutnosti páchané na Němcích po válce se zlegalizovaly zákonem 115/1946 ze dne 8.5.1946. Je to jeden z nejhorších Benešových dekretů, který přikrývá/omilostňuje všechny krutosti páchané na Němcích od 30.9.1938 do 28.10.1945. Tento zákon je stále platný! Bůh takové přikrývání násilí nenávidí. Izajáš 10:1 **„Běda těm, kdo vydávají zlá ustanovení.“**
- Podle Božích principů platí, že Pán Bůh **„... stíhá vinu otců na synech i na vnucích do třetího a čtvrtého pokolení.“** (Ex 34:7) Důsledky hříchů se projevují v dalších generacích. Stává se tedy, že důvodem, proč se nám nedaří a stávají se nám divné věci, může být hřích našich předků.

Ať už v Boha věříme a posloucháme ho nebo ho ignorujeme, nic to nemění na tom, že na této zemi Jeho zákony stále platí. Chceme-li dosáhnout změny, pak nezbyvá než vzít v potaz zákony Stvořitele.

Vrátím se nyní k motivaci ke vzniku iniciativy smíření. Do Bruntálu jsme přišli před 22 lety a naším cílem bylo založit zde další křesťanské společenství, a tak spolu s dalšími církvemi přispívat k budování a rozvíjení zdravého duchovního klimatu v regionu. Po 15-leté usilovné práci v Bruntále (organizování klubů a táborů pro děti a mládež, pořádání bohoslužeb aj.) jsme stále vnímali jakousi těžkopádnost, nezájem lidí o duchovní věci a zároveň jsme pozorovali, jak region bývalých Sudet neprosperuje, ba naopak téměř v každé oblasti, ekonomické či sociální upadá a zaostává za ostatními vnitrozemními regiony. Hledali jsme příčiny a dospěli jsme k tomu, že za tím vším pravděpodobně stojí staré nevyřešené křivdy z minulostí. Vypozorovali jsme také, že v okolních městech, kde se iniciativě smíření dlouhodobě věnují, je o poznání lepší životní úroveň i duchovní atmosféra. Příkladem může být 20 km vzdálený Krnov. A protože nám jde o místo, kde žijeme, jde nám o lidi, pustili jsme se i v našem městě do iniciativy smíření.

4. Jak lze usmířit staré křivdy?

Když někomu ublížím, tak způsob, jak se usmířit, je prostý. Zajdu za tím člověkem, poprosím za odpuštění a je-li potřeba, nahradím škodu. Pokud tím svým činem poruším Boží zákon (Desatero), tak musím také poprosit Pána Boha za odpuštění, tomu se v křesťanství říká „pokání“.

Abychom se mohli smířit ať už s Bohem nebo s lidmi, musíme nejdřív vyrovnat dluhy. Každý, komu bylo ublíženo a vůči komu jsme se provinili, právem vyžaduje spravedlivou odplatu a odčinění (kompenzací) křivd. I Pán Bůh je spravedlivý a požaduje trest pro hříšníky.

Problém je, že jsou provinění, kdy nejsme schopni v plnosti splatit dluh a odčinit nepravosti ani vůči lidem, natož vůči Bohu. Často ani ve hmotné, materiální rovině, natož, abychom byli schopni uzdravit zraněná srdce a vykompenzovat psychickou újmu či dokonce vrátit zmařený život. A pokud toho nejsme schopni, pak nám nezbyvá než přiznat vinu, zažádat o prominutí dluhů a prosit o odpuštění. A právě zde přichází na řadu uplatnění principu, kterému se v křesťanství říká „přenesení viny“. Bůh Otec nám nabízí možnost přenést naši vinu i se všemi dluhy na jeho syna Ježíše Krista. Zástupná exekuce Božího Syna byla provedena na kříži, dluh byl splacen, Bůh nám promíjí odškodnění, které svou smrtí zaplatil Ježíš Kristus a může nám odpustit. **„Jestliže své hříchy (Bohu) vyznáváme, on je věrný a spravedlivý, aby nám hříchy odpustil a očistil nás od každé nepravosti.“** (1 Janův 1:9) Je neskutečné, jak nás musel Bůh milovat, že byl ochoten toto

podstoupit! „V tom je láska: ne že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako oběť smíření za naše hříchy.“ (1 Janův 4:10) Odpuštění nejde vymáhat, je to DAR!

Toto je podstata smíření s Bohem i mezi lidmi. Otázkou je, zda je možné, abychom tyto věci řešili zpětně, a ještě za někoho jiného. ANO, je to nejen možné, ale i žádoucí. Prosit za odpuštění Boha i lidí můžeme zástupně, takto mohou dojít ke smíření další generace a vina i důsledky provinění budou odpuštěny.

5. Tři kroky smíření

Povyprávím vám, jak jsme se do toho prakticky pustili my v Bruntále. Po tom, co jsme poctivě prostudovali historické prameny a popsali křivdy na Bruntálsku, jsme oslovili další lidi, kteří by chtěli na smíření s námi spolupracovat. (Moc ochotných jich bohužel nebylo.) Stanovili jsme si tři kroky:

1. Učinit před Bohem **pokání** – zástupně vyznat Bohu všechny nepravosti našich předků a přijmout Boží odpuštění
2. Vyhledat stále žijící sudetské Němce a jejich potomky, **prosit je za odpuštění** křivd ze strany Čechů a **smířit se** s nimi.
3. Obnovit a **budovat vzájemné vztahy** se sudetskými Němci, navzájem si žehnat.

Ten první krok byl rozhodující. Pamatuji si, jak jsme se malá skupina křesťanů sešli 28.10.2016 v den 70. výročí od vypravení posledního transportu z Bruntálu a poctivě jsme obešli všechna místa v Bruntále, kde bylo Němcům po válce ubližováno (koncentrační a sběrné tábory) a prosili jsme Boha za odpuštění a usmíření. Prolitá krev už nevolá k odpovědnosti, bylo nám odpuštěno!

Druhý krok byl složitější. Zjišťování a hledání stále žijících Němců pocházejících z Bruntálska nám zabralo skoro rok. Nakonec i za přispění Pavla Neustupného se podařilo na internetu dohledat nějaké kontakty. Zjistili jsme, že podobně jako v jiných regionech jsou bruntálští Němci sdružení ve spolku, kde každá obec má svého zástupce. A tak jsme všem asi 40 zástupcům poslali v září 2017 omluvný dopis. Oni ho otiskli ve svém časopise a postupně se pak někteří jednotlivci začali opatrně ozývat. Pak už to nabralo spád. Seznámili jsme se s první německou rodinou, kde babička byla ve 3 letech součástí odsunu. A tímto jsme se plynule přesunuli ke třetímu kroku budování vztahů.

6. Služba smíření dnes

Časem jsme zjistili, že nejvíce vyhnaných z Bruntálska skončilo ve městě Memmingen. Dokonce je tam muzeum Bruntálu, to jsme v roce 2018 navštívili a zcela novým a osobním způsobem jsme se seznámili s minulostí a kořeny našeho města. Od té doby jsme tam byli ještě dvakrát, naposled letos v květnu, kdy nás pozvali na otevření zrenovovaného muzea.

Mezitím se dal dohromady tým smíření, čítající 5 členů ze třech církevních společenství.

Začali jsme odebírat časopis „Freudenthaler Ländchen“, který začal vycházet před 100 lety v Bruntále a Němci ho vydávají ve své nové domovině dodnes. Kromě různých vzpomínek a dobových fotografií jsou tam zveřejněna jména s datem narození a bydlištěm sudetských Němců a jejich potomků ze všech obcí tehdejšího okresu Bruntál. To nás před třemi lety přivedlo na myšlenku posílat jim narozeninová přání z domoviny s připojenou osobní prosbou za odpuštění. První rok jsme posílali cca 10 měsíčně pouze narozeným přímo v Bruntále. Pak jsme postupně rozšiřovali a tento rok posíláme necelých 100 přání měsíčně. Setkáváme se s velmi pozitivními reakcemi. Doposud jsme navázali asi 60 osobních kontaktů skrze poštu, e-maily nebo telefonáty.

Pak přišla myšlenka některé naše odsunuté německé krajany osobně navštívit. Věděli jsme, že mnozí už jsou natolik staří, že se do staré vlasti nepodívají, tak jsme je chtěli navštívit my a osobně je prosit za odpuštění. Podařilo se uskutečnit cca 12 návštěv.

Mezitím jsme stále hledali další způsoby, jak vytvářet příležitosti a prostředí pro propojování bruntálských Čechů a vyhnaných Němců, a přitom jim přinést povzbuzení a poselství smíření. Během covidu, kdy se vše konalo online, i nám přišla myšlenka uspořádat online česko-německá setkání. Přece jen mnozí z nich i přes svůj pokročilý věk používají internet. Od prosince 2020 jsme jich uskutečnili devět, dva až tři za rok, připojilo se vždy kolem 10-15 účastníků.

Naše iniciativa a osobní vztahy také inspirovaly některé Němce, aby znova, nebo někteří poprvé přijeli navštívit svou vlast. A s jednou pamětnicí se dokonce povedla domluvit beseda na místním gymnáziu.

7. Závěr

Po sedmi letech služby smíření vidíme mnohé ovoce. Dokonce jsme se dostali do bodu, kdy nejen my se omlouváme Němcům, ale oni reagují, že odpouštějí a někteří dokonce sami přiznávají vinu Němcům a prosí nás Čechy za odpuštění. Toto je krásné vzájemné smíření.

Jedním z principů, který se snažíme uplatňovat, je přinášet smíření na té nejosobnější rovině. Víme, že na celonárodní úrovni už vícekrát proběhly iniciativy smíření ať už v rámci církve či dokonce v určité formě i na úrovni států. Mohli bychom se na to odvolat a považovat věc za vyřešenou. Věříme však, že aby přišlo Boží požehnání, je potřeba, aby každý sudetský region a každé sudetské město toto smíření iniciovalo a přijalo za své. V regionu Bruntálska jsou možná jen dvě tři obce (např. Karlovice, Malá Morávka, Lichnov, ...), kde spolupráce a vzájemné návštěvy Němců a Čechů fungují. Proto jsme se do této iniciativy pustili, aby přišlo smíření do každé obce. A nejen to. Jde nám ještě o víc. Tady jde o každou jednotlivou lidskou duši, které bylo ukřivděno a která je po desetiletí zahořklá a zraněná. Těmto jednotlivcům chceme přinášet poselství smíření a modlíme se za uzdravení jejich zraněných duší.

V Bruntále na náměstí byla v roce 2010 odhalena nová moderní kašna. „Fontána symbolizuje horskou řeku, pramenící v Jeseníkách a končící ve Slezské Hartě... koule symbolizuje relaxaci klid a pohodu.“ Toto se dočteme v oficiálním popisu na stránkách města. Dle architektů a vedení města to má symbolizovat Bruntál, jakožto město mezi horami a vodou. Město mezi Jeseníky a přehradou Slezská Harta.

Nedávno jsem četl letos vydanou knihu Pavla Šuby „Na sudetských horách se nezpívá“, kde jedna z postav při pohledu na tuto kašnu přichází s poněkud jiným pohledem. „Dvě půlky obrovských rozštípnutých balvanů, jakožto rozervaných srdcí uměle slepovaných k sobě Čechů, Němců ... všech, kteří se narodili v Bruntále nebo sem přišli o něco později, to je jedno, ale pak zemřeli jinde. Museli odejít. A nechali tu kus svého zkamenělého srdce. Voda prýští z balvanů byla v Zuzanině vidění krvi tohoto města – vytékala z jeho ran po všech těch amputacích. Krev, která zdánlivě mizí, ale přitom cirkuluje dál. A přináší naději.“¹

Foto: Kašna na náměstí v Bruntále

Ano, nechali tu kus svého srdce. Nechali tu domy, pole, lesy, ... všude tam je vidět a cítit německá stopa. A ta krev ... ano ta tady zejména v posledním století při těch „amputacích“ tekla na obou stranách.

Kéž by tyto dva kameny už nebyly jako rozervané srdce, ale srdce opět srůstající v jedno. A ta proudící voda – kéž by nepřipomínala jen krev prolitou, ale také krev **přinášející život, smíření a naději do Údolí Radosti.**

¹ ŠUBA Pavel: Na sudetských horách se nezpívá, Pavel Šuba 2023, str. 52